

Inflatie, schaarste, krappe arbeidsmarkt

'IN KORTE TIJD EEN COMPLEET ANDER SPEELVELD'

Weersextremen, maar ook extreme inflatie. Schaarste aan materialen. De krappe arbeidsmarkt. Voeg daarbij een groot investeringsprogramma. Bij drinkwaterbedrijven en waterschappen komt het allemaal samen. Was de sector voorheen redelijk stabiel en voorspelbaar, de tijd van besturen in de luwte is definitief voorbij, zo blijkt bijvoorbeeld in Drenthe.

TEKST HANS OERLEMANS | BEELD ISTOCK

Henk Brink

'De kosten van energie, arbeid en materiaal zijn omhooggeschoten. Je ziet het terug bij grote projecten'

Vivienne Frankot

Herman Odink

We voeren vandaag heel andere gesprekken in ons directieteam dan pakweg vijf jaar geleden", zegt Henk Brink, manager Strategie en Kwaliteit binnen WMD Drinkwater. Het bedrijf voorziet het grootste deel van Drenthe van leidingwater (200.000 huishoudens en bedrijven). "De situatie is dramatisch veranderd. Gingen we jarenlang uit van een krimpscenario voor Drenthe, nu groeit de bevolking weer. Gemeenten ontwikkelen nieuwbouwplannen. Bedrijven investeren. De krimp is abrupt en onverwacht omgeslagen. We moeten onze capaciteit uitbreiden en na twintig jaar op zoek naar nieuwe winlocaties. Dat zijn ingewikkelde trajecten." WMD omschrijft de actuele situatie zo: 'De variatie, veelheid en snelheid van de ontwikkelingen leiden tot een ongeken- de complexiteit aan vraagstukken'. Brink noemt er een: "De kwaliteit van het grondwater gaat snel achteruit. Gedeel- telijk zijn het oude verontreinigingen uit de industrie en landbouw die langzaam naar onze bronnen zakken. We treffen ze in grotere mate aan dan eerder voor- zien. Op een van onze productielocaties is al een compleet nieuwe zuiverings-

stap toegevoegd, maar daarmee zijn we er niet. Kortom: de productiekosten stijgen, het investeringsprogramma is opgeschroefd van 12 naar 36 miljoen euro per jaar en daar komt dan ook nog eens een torenhoge inflatie bij. De kos- ten van energie, arbeid en materiaal zijn omhooggeschoten. Je ziet het terug bij grote projecten. De bouw van een nieuw pompstation in Beilen is de afgelopen tijd al veel duurder uitgevallen."

Winstoptimalisatie

WMD zag zich genoodzaakt de tarie- ven voor 2022 met ruim acht procent te verhogen. Dat is ongeken- d na jaren waarin sprake was van nul of hooguit een of twee procent stijging. Overigens verwachten ook veel andere drinkwater- bedrijven dat hun tarieven de komende jaren sterk gaan stijgen. Bij onder meer Dunea (7,4 procent) en Waterbedrijf Groningen (7,4 procent) was dat dit jaar al het geval. "Maar bedenk wel dat het in euro's nog steeds beperkt blijft", nuanceert interim-directeur Vivienne Frankot. "Een huishouden in Drenthe betaalt gemiddeld per jaar twaalf euro meer. Niet te vergelijken met wat de gasprijs doet. Maar toch, voor onze sector is dit een trendbreuk."

De tariefstijging bij WMD en andere >

'Lag de focus eerst vooral op beheer, onderhoud en continuïteit, nu staan we voor substantiële groei'

drinkwaterbedrijven is voor een deel nodig om het eigen vermogen te versterken. Frankot: "We moeten de komende tijd veel externe financiering aantrekken voor nieuwe investeringen. In totaal gaat het om een bedrag van zo'n 270 miljoen in tien jaar. De banken zien drinkwaterbedrijven als een *corporate* en stellen dezelfde eisen voor het afsluiten van leningen als aan

operatie. Die tijd is definitief voorbij. "We zijn een compleet ander bedrijf aan het worden", zegt Brink. "Lag de focus eerst vooral op beheer, onderhoud en continuïteit, nu staan we voor substantiële groei. Door langere periodes van hitte en droogte zal de watervraag toenemen. Bestaande klanten nemen meer af en met alle bouwplannen komen er nieuwe klanten bij. Het is allemaal nog wel met

relatief veel oudere collega's die de komende tijd uitstromen. Bovendien willen we de organisatie versterken met nieuwe specialisten, zoals op het gebied van omgevingsmanagement en ICT. Professionals zijn schaars en kunnen overal aan de slag. Ik heb goede hoop dat ze naar ons toe komen. Drenthe is tenslotte een hele mooie provincie om te wonen en te werken."

marktpartijen, bijvoorbeeld wat betreft de solvabiliteit. Dat is de verhouding tussen eigen en vreemd vermogen. Daar kunnen wij gezien onze huidige balans nog absoluut niet aan voldoen. Het komt in feite neer op een eis voor winstoptimalisatie."

"Om te kunnen investeren, moet het eigen vermogen worden versterkt. Maar het rijk begrenst de winst die drinkwaterbedrijven mogen maken, bedoeld om klanten te beschermen tegen excessieve tariefstijgingen. Terecht, want wij zijn monopolisten. Maar die cap op de winst beperkt onze ruimte om externe financiering aan te trekken, juist nu er een grote investeringsopgave ligt. Het is een ingewikkeld spel om aan alle - soms tegenstrijdige - eisen te voldoen die extern aan ons worden gesteld."

Vacatures vervullen

Leidingwater leveren in Drenthe was tot voor kort een redelijk eenvoudige

de nodige onzekerheden omgeven, maar WMD kan niet afwachten."

"We moeten nu acteren om in de toekomst voldoende water te kunnen leveren. Dat betekent nieuwe winlocaties openen en nieuwe infrastructuur aanleggen, maar ook oude leidingen vervangen. Het speelveld waarop we opereren, wordt daarmee veel complexer. We gaan planologische trajecten in die jaren kunnen duren. En dat met de nieuwe Omgevingswet. Hoe pakt dat uit? Het vraagt om interactie met belangengroepen, bewoners en met de politiek. Daar heb je andere expertises voor nodig dan alleen kennis van het waterleidingvak. De nieuwe werkelijkheid vereist - meer dan in het verleden - veerkracht en het vermogen snel te schakelen op basis van veranderende inzichten." Slaagt WMD erin om vacatures te vervullen gezien de krapte op de arbeidsmarkt? Frankot: "Tot nu toe nog wel. Maar of dat zo blijft? Ook wij hebben

Damwandprofielen ingekocht

Waar WMD zorgt voor schoon leidingwater, daar zorgt Waterschap Drents Overijsselse Delta voor schoon oppervlaktewater. Ook het waterschap maakt turbulente tijden mee. "De snel veranderde economische omstandigheden raken ons volop", zegt Herman Odink, dagelijks bestuurslid met onder meer financiën in de portefeuille. "De prijs van de brandstoffen voor onze machines is extreem gestegen. Vitale materialen zijn moeilijker leverbaar en fors duurder geworden. Aannemers vragen bestaande contracten aan te passen aan de nieuwe prijzen. Daarom zullen de dijkversterkingen binnen het landelijke HWBP duurder worden dan voorzien. Alles bij elkaar betekent dit voor de begroting van 2023 een stijging met plusminus 10 miljoen naar 150 miljoen euro." WDODelta voert een reeks dijkversterkingen uit zoals Stadsdijken Zwolle, Veilige Vecht en Stenendijk Hasselt (de

eerste emissieloze dijkversterking). Odink: "Om leveringsproblemen met bouwmaterialen voor te zijn, hebben we begin dit jaar op voorhand voor twaalf miljoen euro aan damwandprofielen ingekocht. Niet zozeer vanwege mogelijke prijsstijgingen, maar om zeker te zijn van levering. Je wilt voorkomen dat projecten stilvallen door gebrek aan materialen."

zaamheid, circulaire bedrijfsvoering en educatie te temporiseren."

Door weersextremen moet het waterschap bovendien voorbereid zijn op onvoorziene extra inspanningen en uitgaven. Deze zomer was de waterstand in de Twentekanalen zo ver gezakt, dat besloten werd drie extra pompen in te zetten bij het gemaal Eefde aan de IJssel bij Zutphen. Door het lage peil

van tien tot dertien jaar, afhankelijk ook van de energieprijzen.

Bij gas ligt het een stuk ingewikkelder. WDODelta is klant bij Gazprom. Het kabinet heeft gemeenten, provincies en waterschappen verplicht geen Russisch gas meer af te nemen. Aanvankelijk lag de deadline in oktober. WDODelta heeft uitstel gevraagd, omdat een aanbesteding eerder dit jaar nog geen nieuw

‘De werkdruk bij onderdelen van de organisatie neemt almaar toe. Er zit een grens aan wat je van de mensen mag vragen’

Ambities onder druk

Om de begroting rond te krijgen, stijgen de tarieven naar verwachting met gemiddeld zeven procent in 2023. Naast gestegen prijzen en schaarste aan materialen wijst Odink op een bijkomend probleem: krapte op de arbeidsmarkt. "Vacatures vervullen wordt steeds lastiger vooral waar het gaat om IT-specialisten en professionals in de waterketen. Al deze ontwikkelingen samen kunnen gevolgen hebben voor de ambities in onze Watervisie en het Waterbeheerprogramma 2022-2027. Gaat dat allemaal lukken?"

"De werkdruk bij onderdelen van de organisatie neemt almaar toe. Er zit een grens aan wat je van de mensen mag vragen. Het zou kunnen dat we plannen en ambities niet volledig kunnen realiseren binnen de gestelde termijnen. Uiteraard blijven de kerntaken altijd overeind, maar wellicht worden we gedwongen nieuwe opgaven zoals duur-

in de IJssel kon het gemaal de helft minder water verzetten. Vandaar het bijplaatsen van pompen. Rijkswaterstaat en de waterschappen WDODelta, Vechtstromen en Rijn en IJssel delen de kosten. Voor WDODelta betekent dat een extra uitgave van zeker 630.000 euro.

40.000 zonnepanelen

Ondertussen is er ook goed nieuws. WDODelta maakt zich minder afhankelijk van de grillen van de energiemarkt. In hoog tempo worden 40.000 zonnepanelen geplaatst op de terreinen van veertien rwzi's en op de daken van de eigen gebouwen. Het waterschap participeert ook in lokale windparken en op drie rwzi's wordt met biogas stroom opgewekt. In 2025 zal de eigen stroomproductie in totaal gelijk zijn aan het eigen stroomgebruik. Het algemeen bestuur heeft voor de investering in zonnepanelen dertien miljoen euro uitgetrokken. Gerekend wordt op een terugverdientijd

contract heeft opgeleverd. Dit speelt overigens bij meer overheden. Minister Jetten voor Klimaat en Energie heeft hen uitstel verleend tot 1 januari 2023. Dat geeft wat lucht, maar voorsnog blijft het ongewis hoe hoog de gasrekening gaat oplopen. Overigens gaat WDODelta vanaf 2024 met een nieuwe installatie op rwzi Echten biogas uit rioolslib opwerken tot groen gas van 'aardgas-kwaliteit'. Naar verwachting kan jaarlijks twee miljoen m³ gas aan het net worden geleverd.

"Ook al zijn de omstandigheden drastisch veranderd, de transitiedoelen voor de lange termijn blijven recht overeind staan", stelt bestuurder Odink. "Hoe meer we kunnen werken met lokaal opgewekte schone energie hoe minder afhankelijk we worden van de markt. Dat onderstreept nog eens extra de noodzaak van de energietransitie." •